

Egy nem és egy igen

FÓTI PÉTER

oktatóskutató,
a Taní-tani
alternatív
pedagógiai lap
főmunkatársa

Ha Magyar Péter két beszédét egymás mellé helyezem az emlékezetemben, azt látom, hogy két különböző történelemszemlélet áll előtttem. Az egyik a múlt sebeit hordozza, a másik a múlt dicsőségét idézi fel.

Két olyan beszédet hallottam Magyar Pétertől, amely teljesen eltérő módon hatott rám. Az egyikre nemet mondtam magamban, a másikra igen. A két beszéd között hónapok teltek el, de ahogy most újra átgondoltam őket, ugyanazt éreztem, amit akkor: mintha két különböző Magyarország képe jelent volna meg előtttem.

A „nem” az ő trianoni megemlékezésére vonatkozik. Trianont a magyar közélet túlságosan régóta kezeli úgy, mintha egy kizárólag kívülről ránk mért csapás lenne, amelyhez a korabeli magyar politikai vezetésnek semmi köze nem volt. Én ezt soha nem tudtam így látni. Trianon valóban tragédia volt: szétszakította a történelmi országot, felborította a társadalmi viszonyokat, és máig ható sebet okozott. De nem légtüzes térben következett be. A Monarchia utolsó évtizedeiben a magyar politikai elit túl sok mindent nem vett tudomásul: a nemzetiségek elégedetlenségét, a társadalmi modernizáció hiányát, a saját önelégültségét és a politikai rövidlátását. A világháborúba sem sodorták bele az országot külső kényszerek: az akkori vezetők döntései is hozzájárultak ahhoz, hogy végül egy széteső birodalom peremén találta magát Magyarország.

Ami Trianon után történt, az sem feldolgozás volt, hanem dac és önsajnálát. A revíziós politika nem a valóság megértésére épült, hanem arra a vigasztaló hitre, hogy minden rossz idegen hatalmak bűne, és semmi sem a korabeli magyar döntéshozók mulasztásain múlt. Ezzel a szemlélettel sodródott az ország Hitler ölelésébe,

majd szövetségébe – és ennek a sodródásnak minden rettenetes következménye rázuhant az ártatlanokra is: a háború, a rombolás, a holokauszt, majd a diktatúra.

Ezért nem tudok azonosulni Trianon olyan értelmezésével, amelyben a magyarság kizárólag áldozat, és soha nem tettes – mintha mindaz, ami 1920-ban ránk szakadt, teljesen független lett volna attól, amit a korabeli hatalmi elit tett vagy elmulasztott. És azt is látom, hogy a jelenlegi hatalom – Orbán Viktor rendszerével az élen – ismét ugyanazt a rossz mintát használja, amely a két világháború között is zsákutcába vitte az országot: a sérelmekre épített politikát, a külső tettes keresését és a „megmentő” szerepébe helyezett vezető kultuszát. **Eörsi László** történész nemrég írta: „Orbán Viktor mindent alárendel a primitív nacionalizmusának.” Ezt a mintát látom én is – mintha újra Trianon rossz feldolgozásán ügyködne, csak modern díszletekkel és Brüsszellel átkeresztelt ellenséggel.

A másik beszéd, amelyet Magyar Pétertől hallottam, ennek szinte tökéletes ellenpontja volt. Az október 23-i megemlékezésén azt éreztem: végre valaki úgy beszél 1956-ról, ahogy azt magam is helyesnek látom. Nem legendát épített, nem kisajátítani akarta '56-ot, nem politikai eszközé tette, hanem visszaadta az emberi és nemzeti méltóságát. A forradalmat nem valamelyik politikai oldal zászlajára tűzte, hanem a szabadság pillanataként mutatta be – olyan pillanatként, amikor az emberek képesek voltak nemet mondani a félelemre, az elnyomásra és a hazugságra.

Rezonált bennem, amit mondott: hogy 1956 egyszerre volt magyar és egyetemes. Hogy nem a sérelmekből, hanem a szabadságvágyból született. Hogy nem a másik elleni gyűlölet vezette, hanem a saját jövő iránti felelősség. És hogy 1956 nem állítható szembe semmivel – nem valamelyik tábor igazsága, hanem a magyar történelem közös tulajdona.

Amikor a két beszédet egymás mellé helyezem az emlékezetemben, azt látom, hogy két különböző történelemszemlélet áll előtttem. Az egyik a múlt sebeit hordozza úgy, hogy közben nem meri kimondani a korabeli vezetés felelősségét. A másik a múlt dicsőségét idézi fel úgy, hogy közben nem torzít, nem felejt, nem kisajátít.

Ezért mondtam az egyikre nemet, a másikra igen. Nem a személy miatt – hanem azért, mert a történelemhez való viszonyunkon múlik, milyen országot építünk. Ha Trianonból csak sérelmet tanulunk, az tévútra vezet. Ha 1956-ból szabadságot tanulunk, az segít kijutni a múlt sötét zugáiból.

És talán éppen ezért lenne fontos, hogy a jövő évi trianoni megemlékezés ne a régi mintát ismételje. A tettes-áldozat-megmentő háromszöge egyszer már zsákutcába vitte ezt az országot: Trianon után is ebben vergődtünk, és ma is ebbe próbálnak visszarántani bennünket. Ez az a kör, amelyben újra és újra másokat hibáztatnak, magukat sajnálják, majd olyan vezetőket keresnek, aki megígéri, hogy helyettünk teszi jóvá a múltat.

Pedig létezik egy másik háromszög is: a felnőtt társadalmaké. Ahol nem tetteseket és megmentőket keresünk, hanem felelősséget vállaló polgárokat, támogató közösségeket, és olyan mentoráló vezetést, amely nem felmentést ad, hanem képesé tesz. Az '56-os megemlékezésben ebből a másik mintából láttam felvilanni valamit. A szabadság hangját, amely nem ellenséget keres, hanem teret nyit – és amely nem hősökre vár, hanem emberekre épít.

Ha jövőre ezt a megváltozott háromszöget élnénk meg – felelősség, párbeszéd, tanulás –, akkor nem a múlt súlya húzna vissza bennünket, hanem a jövő hívna előre. És talán végre kilépnénk abból a zsákutcaból, amelybe száz éve újra meg újra visszatalálunk. Szebb ünnep lenne – és tisztességesebb is.

FÓTO: FARAGY TAMÁS